

München, 1987. 9. Namuth K., Lüthi T. *Gesprächstraining. Deutsch für den Beruf. Kommunikation am Arbeitsplatz*. Verlag für Deutsch, 1998. 10. Reisener H. *Motivierungstechniken im Fremdsprachenunterricht*. Max Hueber Verlag, München, 1989. 11. Skowronek B. *Methodische Rekonstruktion glottodidaktischer Theorien*. Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań, 1997. 12. Szalek M. *Sposoby podnoszenia motywacji na lekcjach języka obcego*. Poznań, 1992. 13. Schulz A. *Słownik dydaktyki języków obcych*. PWN, Warszawa, 1994. 14. Weigmann J. *Unterrichtsmodelle für Deutsch als Fremdsprache*. Max Hueber Verlag, Ismaning, 1995. 15. Wicke R.E. *Handeln und Sprechen im Deutschunterricht*. Verlag für Deutsch, 1995.

О.В. Ярема

Національний університет “Львівська політехніка”

ТИПИ ВПРАВ ДЛЯ РОЗВИТКУ НАВИЧОК З РІЗНИХ ВИДІВ ЧИТАННЯ

© Ярема О.В., 2002

Йдеться про типи вправ, які рекомендовані для засвоєння різних видів читання (вивчаюче, ознайомче, проглядово-пошукове). Подані вправи допоможуть студентам сприймати текстову інформацію іноземною мовою через фразові стереотипи та прогнозування для набуття навичок диференційованого читання, які є необхідні кожному спеціалісту технічного ВНЗ.

This article deals with a block of exercises which is recommended for mastering different types of reading (close-reading, scanning, skimming).

These types of exercises will help students to perceive textual information in a foreign language via phrase stereotypes and forecasting for acquiring skills in differential reading which is very important for future specialists of technical institutions of higher learning.

Навчання читанню як виду мовленнєвої діяльності є одним з основних завдань курсу іноземної мови. Чітка організація навчального процесу повинна сприяти успішному виконанню цього завдання.

Після закінчення ВНЗ випускник повинен уміти читати іноземну літературу за фахом. Це буде можливим тільки тоді, якщо його читання буде диференційовано зрілим. Кожний вид читання (вивчаюче, ознайомче, проглядово-пошукове) вимагає від того, хто читає, комплексного використання прийомів обробки матеріалу, який сприймається. Ці прийоми формуються під час виконання спеціальних завдань (вправ), побудованих на матеріалі тексту, які сприяють його читанню по-різному. Доцільно починати з прийомів, які є загальними для всіх видів читання, і лише після цього переходити до спеціальних.

Під час свого формування вміння читати проходить стадію коректуючого читання, тобто (рівномірно-уважного), або недиференційованого читання, яке не ускладнюється якимись спеціальними завданнями для розуміння текстового матеріалу. Це таке читання, яким володіють випускники шкіл, і тому цей вид читання повинен використовуватися у ВНЗ.

Відомо, що слово може бути впізнане в тексті і зрозуміле, якщо в пам'яті того, хто читає, є зоровий, звуковий та мовноруховий зразок цього слова (якщо у минулому той, хто читає, бачив це слово написаним, чув і сам промовляв його). Більші труднощі виникають з розумінням окремих речень. Навряд чи студент читав, слухав або сам промовляв речення, з

яких складається текст. Розуміння їх стає можливим за умови, що речення з подібними структурами студент вже зустрічав і сам будував такі ж раніше, тобто в нього сформувався і зберігається в пам'яті відповідний фразовий стереотип. З цього можна зробити висновок про необхідність усного випередження при читанні: нові слова та граматичні конструкції, які є в тексті, повинні бути пояснені до читання для того, щоб студент не тільки бачив їх написаними на дошці та чув від викладача, але і сам промовляв їх, вживав їх як при виконанні вправ, так і в усній мові.

Іншою важливою особливістю читання є прогнозування або мовна здогадка. Вона заключається в тому, що той, хто читає слово по перших буквах або окремих елементах, по перших словах в реченні, перекладає його закінчення, на основі частини тексту здогадується про подальший розвиток сюжету.

Вміння прогнозувати, безумовно, відіграє позитивну роль, хоча деколи служить причиною помилок при читанні (наприклад: слово *since* часто читається як [saɪ ns], слово *future* як [fi:tʃ] тощо, що призводить до помилкового розуміння речення. При введенні нового матеріалу на такі слова треба звертати особливу увагу.

Вправи, які розвивають прогнозуючі здібності студентів, мають підготовчий характер, тому що вони допомагають відпрацювати окремі елементи складного вміння читати. Виконувати їх можна або на мовному матеріалі тексту, що проробляється, або без зв'язку з певним текстом. Ними слід займатися на рівні рівномірно-уважного читання.

Як приклад можна навести декілька з таких вправ:

1. Прочитайте слова з пропущеними буквами або речення з пропущеними словами.
2. Складіть речення з наведеними словами.
3. Складіть всі можливі речення, використовуючи підстановчі таблиці.
4. Закінчіть речення, використовуючи матеріал тексту.
5. Визначіть, про що йтиметься у тексті за ключовими словами, які виділені жирним шрифтом.

При послідовному введенні прийомів диференційованого читання увага повинна, очевидно, акцентуватися на найхарактерніших рисах кожного із окремих його видів.

Вивчаюче читання.

При роботі над вивчаючим читанням слід показати студентам способи лексико-граматичного аналізу тексту, а також його смислового аналізу як єдиного цілого. Звідси виходять і типи вправ.

Типи вправ для вивчаючого читання:

ЛЕКСИЧНІ

1. Знайдіть слова, які відповідають поданим вище.
2. Знайдіть слова, подані в опозиції.
3. Знайдіть подібні за змістом слова.
4. Порівняйте слова з ілюстрацією.
5. Згрупуйте слова по темах.
6. Заповніть пропуски словами.
7. Диктанти на переклад.

ГРАМАТИЧНІ

1. Розділіть речення на синтагми.
2. Знайдіть визначені граматичні явища (наприклад: речення, в яких інфінітив перекладається словами: “щоб”, “для того щоб” тощо).
3. Вправи на конверсію (наприклад: визначити частину мови).
4. Знайдіть речення де it заміняє іменник (виступає підметом тощо).
5. Виділіть підрядне речення.

ВПРАВИ НА РОЗВИТОК МОВЛЕННСВИХ НАВИЧОК

1. Знайдіть речення, які є відповідями на дані запитання.
2. Піддайте сумніву або підтвердіть дане положення.
3. Знайдіть правильну відповідь із ряду подальших речень.
4. Складіть план переказу тексту.
5. Відтворіть текст рідною та іноземною мовами.
6. Вибірковий переклад (письмовий).

Ознайомче читання

Під час навчання ознайомчому читанню слід зупинитися на способах виділення основної інформації тексту, її оцінки тощо.

Відповідно до цієї теми пропонуються такі завдання.

1. Прочитайте текст в швидкому темпі і визначте основний зміст, основну ідею.
2. Прочитайте текст і вкажіть, яка інформація для вас нова і корисна.
3. Прочитайте текст, визначте, які абзаци будуть вступом, основною частиною і висновками.
4. Прочитайте текст і знайдіть абзац, в якому виділена основна проблема, основне положення даної теми.
5. Виберіть положення, які найкраще передають основну думку автора.
6. Прочитайте даний абзац, знайдіть речення, які передають основну думку абзацу.
7. Прочитайте текст, виберіть положення, з яких можна було б скласти анотацію.
8. Прочитайте текст і складіть до нього план.
9. Прочитайте текст, передайте його зміст по основних віхах, смислових вузлах.
10. Прочитайте текст, розділіть його на логічні частини.

А також ряд інших вправ:

1. Вправи на розвиток умінь, пов'язаних з розумінням мовного матеріалу.
2. Вправи на швидке впізнання відомих слів у будь-якій граматичній формі.
3. Скласти речення з поданих слів.
4. Розуміння структури речення, граматичних форм і конструкцій.
5. Вправи для розвитку умінь, зв'язаних з розумінням змісту того, що читається.
6. Виділення в тексті смислових віх.
7. Виявлення загального логічного плану розвитку дії в тексті.
8. Оцінка інформації з точки зору віднесення її до основної або другорядної.
9. Передбачення можливого продовження (завершення) тексту, що читається.
10. Виділення основної думки тексту.

11. Реорганізація викладених фактів у певній послідовності.
12. Інтерпретація прочитаного, оцінка прочитаного.

Проглядово-пошукове читання

Коли ми навчаємо проглядово-пошуковому читанню слід концентрувати увагу на визначенні теми опису новизни та суті потрібної інформації (при виділенні потрібної інформації).

На рівні рівномірно-уважного читання завдання для заняття з розвитку пошукового читання виконуються перед переглядом тексту.

- I. А) Прочитайте і перекладіть наступні інтернаціональні слова і словосполучення.
Б) Дайте рідною мовою еквіваленти наступних словосполучень, користуючись словником.
В) Прочитайте слова і словосполучення і запам'ятайте їх.
- II. Прогляньте текст і виконайте наступні завдання / час для перегляду кожного завдання 2 – 3 хв.
А) Визначте по заголовку, про що піде мова в тексті.
Б) Знайдіть абзац в тексті, в якому говориться про створення (напр.: “лазера”, або “мікроскопа”, чи описує також принцип його дії і т.д.
В) Знайдіть абзац, в якому говориться про “далекий зв’язок”, знайдіть в тому абзаці речення, в яких говориться про технічні можливості далекого зв’язку і людини оператора/.
- III. А) Знайдіть речення, які детально пояснюють (наприклад, будову лазера).
Б) Скажіть, чи згадує автор ще які-небудь моменти, важливі для (створення лазера).
В) Скажіть, чи дається пояснення слову “лазер”.
Г) Скажіть, в якій галузі описується застосування (напр., “лазера”).
Д) Виділіть в тексті основні положення.
Е) Скажіть, чи відповідає заголовок змісту тексту, дайте обґрунтування вашої згоди або незгоди, запропонуйте інші варіанти заголовка.

Хоча кожний етап навчання різним видам читання характеризується своїми особливостями, разом з тим, кожний наступний етап є логічним продовженням попереднього етапу, що безумовно забезпечує цілісність всього навчання диференційованому читанню іноземною мовою в технічному ВНЗ.

Впровадження різних видів читання та опрацювання відповідної системи вправ, починаючи з першого курсу навчання, сприяють поступовому набуттю навичок диференційованого читання, що своєю чергою є основним завданням інтенсифікації навчально-виховного процесу. Оволодіння навичками диференційованого читання дає студентам змогу використовувати матеріали іноземної літератури за фахом для написання курсових та дипломних проектів, а також для досягнення головної мети – практичного оволодіння іноземною мовою.

1. Кузнецова Р.А. Изучение иностранных языков в неязыковом вузе Изд-во. Казанского ун-та, 1990. 2. Очерки методики обучению на иностранных языках / Под ред проф. Бухбиндера В.А. – К.: Вища школа, 1977.